

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qualificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1670

Quaest. 3. Vtrùm virtutes morales propriè dictæ reperiantur in Deo. Et
quænam illæ sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77011)

QVAESTIO III.

*Utrum virtutes morales propriè dictæ
reperiantur in Deo. Et
quanam illa sint.*

344 **S**uppono primò, virtutes, varijs diuisionibus solere diuidi communiter. Primùm enim diuiduntur in intellectiuas, quæ ad intellectum pertinent, & in morales, quæ pertinent ad voluntatem. Deinde intellectuales in quinque species diuisit Aristot. lib. 6. Ethic. cap. 3. quæ sunt Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, & Intellectus. Morales autem diuiduntur in Theologicas habentes pro obiecto formali Deum; quæ sunt tres, Fides, Spes, & Charitas: & morales; (strictiùs accepto hoc nomine); quæ ad tres præcipuas reuocantur, Iustitiam scilicet, Fortitudinem, & Temperantiam: quibus adiuncta Prudentia, utpote mortum directrice, quatuor resultant, quæ nuncupantur Cardinales. Quæ omnes subinde in supernaturales, & naturales diuidenda veniunt communi Theologorum sententiâ. Porro unicuique virtutum Cardinalium partes triplicis generis assignat S. Tho. 2. 2. quæst. 48. & 128. & 143. subiectiuas, quæ sunt species, de quibus virtus predicatur ut genus: integrantes, quæ ad integritatem virtutis spectant aliquo modo: & potentiales, quæ virtutem aliquo modo imitantur; ob idque ipsi annectuntur. Hinc partes subiectiuæ Iustitiæ, siue species quatuor numerari solent, nempe Iustitia commutatiua, distributiua, legalis, & vindicatiua: tamen si aliqui solam numerent duas priores. De quo plura dicemus infra circa proposit. 6. Partes verò Iustitiæ potentiales, siue virtutes ei annexæ ponuntur Religio, Pietas, Obseruantia, Obedientia, Gratiitudo, Vindicatio, Veritas, Fidelitas, Amicitia, Liberalitas, & Epicheia. Fortitudinis autem partes, siue virtutes annexæ sunt Magnanimitas, Magnificentia, Patientia, & Longanimitas, Perseuerantia, & Constantia. Temperantiæ denique partes, ac virtutes annexæ numerantur Abstinencia, Sobrietas, Castitas, Iudicia, Virginitas, Continentia, Mansuetudo, Clementia, Modestia, Humilitas, Studiositas, & Eustrapelia. Et virtutes, quidem spectantes ad Iustitiam, ad alterum esse dicuntur: spectantes autem, ad Fortitudinem, & Temperantiam, esse dicuntur ad se ipsum. De prioribusque, versari circa operationes; de posterioribus verò circa passiones tanquam circa materiam, quam moderantur, docet, & bene explicat S. Tho. 1. 2. quæst. 60 artic. 2.

345 **S**uppono secundò, resolutionem huius quæstionis fere ab usu communi, usurpationeue vocabulorum dependere: quocirca difficultates in ea tangendæ ferme de solo modo loquendi sunt. Pro cuius euidentiâ primò notandum est ex doctrinâ traditâ à nobis in Pharo Scient. disput. 17. quæst. 2. vocabulum vniuocum esse, quod significat vnum conceptum obiectiuum communem pluribus, eundemque formaliter de illis omnibus, & singulis ut de subiectis prædicabilem. Vocabulum autem æquiuocum, quod significat plures conceptus obiectiuos inter se diuersos, & de

diuersis subiectis prædicabiles: idque vel à casu, vel à consilio. Et æquiuocum quidem à casu nomen æquiuoci sibi retinet: æquiuocum verò à consilio communiter appellatur analogum. Estque illud, quod ad aliquem conceptum obiectiuum significandum primariò est impostum; inde tamen extensum est ad significandum alium propter habitudinem, quam primus cum secundo habet, vel alicuius similitudinis, vel alicuius causalitatis, vel alicuius alterius generis.

Secundò est notandum, vocabulum vniuocum, cum sit proprium eius conceptus obiectiuus, quem significat vnicè, propriè, siue cum proprietate dici de eis omnibus subiectis, de quibus prædicatur, quibusque conuenit talis conceptus obiectiuus; ut est manifestum. At vocabulum analogum, cum proprium sit eius conceptus obiectiuus, ad quem significandum primariò est impostum, de subiecto tantum, cui conuenit talis conceptus, dicitur propriè, siue cum proprietate; de subiecto verò alterius conceptus, ad quem significandum extensum est, dicitur impropriè, seu metaphoricè, tropicè, seu translaticè.

Tertiò est notandum, sæpe contingere, ut vocabulum principio analogum respectu duorum subiectorum, decursu temporis, & vsus redatur vniuocum, mutata scilicet significatione eius à duobus conceptibus talium subiectorum diuersis ad vnicum utriusque communem: sic nomen scientia principio impostum ad significandam notitiam per demonstrationem æquistam, qualis humana est; quo pacto propter analogiam, atque adeò tropicè tantum poterat dici de scientia diuinâ, per vium Theologorum transiit ad significandam notitiam, seu perceptionem claram obiecti præcisè sumptam, quo pacto vniuocum iam conceptum significat communem vniuocumque scientiæ humanæ, & diuinæ: quo fit, ut iam tam de diuinâ, quam de humanâ propriè, siue cum proprietate dicatur. Et quidem cum sit intellectui humano pro statu præsentis valde procliuè, ab extremis, quantumuis re ipsi diuersis, conceptus exactè similes abstrahere, in vnicumque subinde conceptum vniuersalem, commualemque ipsis, & vniuocum adunare, prout exposuimus in Pharo Scient. dictâ disput. 17. quæst. 8. consequenter est etiam procliuè, transire ad significandum vnicum conceptum duobus extremis vniuocum illud vocabulum, quod antea in ipsis significabat duos diuersos propter communem analogiam, alterum primariò, adeoque propriè, alterum verò secundariò, atque adeò impropriè, seu translaticè: uti in exemplo proposito cernere est.

Vnde denique notandum sequitur, quocirca est controuersum, an vocabulum, quod propriè dicitur de vno subiecto, dicatur etiam de altero propriè, vel solum metaphoricè, eò remanente reduci, an tale vocabulum ex usu communi talem conceptum obiectiuum significet, vel potius talem: quam litem esse purè de nomine, siue de puro loquendi modo, compertum est: sicillimèque sedanda venit, dicendo, si tale vocabulum in tali significatione accipiat, dicatur de tali subiecto propriè; si verò in tali, metaphoricè. Ut hinc appareat, quò tandem tandem decertant Theologi; an scilicet iustitia propriè dicta in Deo reperiat, vel secus: eo namque

tanta pugna reducitur; an nomen *iustitia* duos conceptus analogos significet in creatura, & in diuina iustitia, vel potius vnicum vniucum vtrique communem; quem tamen esse ab vtraque abstrahibilem indubitabile vtrique, & extra controuersiam est, vt inferius videbimus.

249 Suppono tertio, quoties conceptus obieciuius, cuius vocabulum est proprium, aliquam imperfectionem Deo repugnantem fert secum, tale vocabulum de Deo proprie dici non potest: quia talis conceptus obieciuius in Deo non datur. Vnde si dicatur de Deo, improprie, siue metaphorice tantum dicitur; nempe ad significandum in ipso conceptum obieciuium diuersum propter aliquam analogiam repetitam inter vnum, & alterum. Hoc apud omnes est in confesso, ex seque, & ex dictis satis clarum.

250 His positis, circa priorem partem questionis conueniunt Theologi cum S. Tho. lib. 1. contra Gent. cap. 94. virtutes intellectuales ex Aristot. numeratas suppositione prima proprie in Deo reperiri secundum conceptus abstractos immunesque ab imperfectionibus, cum quibus reperiuntur in nobis. Primum enim datur in Deo Ars perfectissima, quae est ratio, seu scientia practica faciendorum in genere physico. Quocirca Sapient. 7. diuina Sapientia dicitur *Omnium artifex*. Et Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 21. ait: *Nec auctor est excellentior, nec ars efficiacior Verbo Dei*. Deinde datur in Deo perfectissima Prudentia, quae est ratio, seu scientia practica agendorum in genere moris. Praeterea dantur in Deo perfectissime Scientia, & Sapientia, quae apud nos veritatum spectantium ad creaturas, & ad Deum scientiae euidentis, atque speculatiuae sunt. Datur denique in Deo perfectissime canonicia, quae Intellectus principiorum apud nos dicitur: easque veritates pro obiecto habet, quae sunt apud nos scientiarum principia.

251 Similiter conueniunt Theologi, ex tribus virtutibus Theologicis nec Fidem, nec Spem reperiri in Deo: quia Deus nec sibi credere, nec in se sperare potest, loquendo proprie, vt notum est. Reperiri vero Charitatem: quia Deus se amat. Ceterum quia Deus quoad omnes suas intrinsecas perfectiones non liberè, sed necessariò omnino se amat, vt supra disput. 33. quaest. 2. proposit. 1. statutum est; actus amoris, quo se amat vnicè, non tam moralis, quam physica virtutis Charitatis est. Quia tamen se simul, & creaturas liberè amare potest, vt ibidem etiam est statutum. proposit. 2. idcirco actus amoris, quo se simul, & creaturas amat, seu potius, quo creaturas amat sibi ex complacentia sui, actus virtutis Charitatis moralis, atque adeò moraliter honestus, & imputabilis, & laudabilis est. Quibus sic stabilitis, de ceteris virtutibus moralibus restat dicendum.

252 Circa quas prima sententia est, nullam earum dari in Deo proprie, & formaliter: quia omnes illae pro motiuo habere debent aliquid creatum iuxta doctrinam Aristot. receptam communiter, & à nobis stabilitam supra quaest. 1. proposit. 25. Deusque nihil creatum habere potest pro motiuo suorum actuum, sed solam suam essentiam. Ita tenet Smising. 1. par. tract. 3. disput. 4. praefertim num. 31. & 113. Secunda sententia extremè opposita est, omnes dictas virtutes proprie, & formaliter reperiri in Deo, saltem quoad aliquos ipsarum actus: nam earum etiam actus, qui in subiectis proprijs aliquam imperfectionem impor-

tant, ob praecisam ipsarum honestatem possunt intendi, aut etiam procurari à Deo absque vlla sui imperfectione; vti, quando Deus vult, aut etiam procurat, vt homo sit castus, vel obediens, vel poenitens ob talium virtutum honestatem: quibus in casibus actus ipsius Dei earundem virtutum honestatem absque vlla sui imperfectione sortiuntur: cum sit eiusdem honestatis intendere finem virtutis siue in subiecto proprio, siue in alieno. Hanc sententiam tenet Martinon. 1. par. disput. 17. sect. 5. Pro eaque stat Scot. in 3. distinct. 33. quaest. vnic. stareque etiam videntur, quotquot propter eandem rationem in Christo Domino, & in Beatis ponunt virtutem poenitentiae, & ceteras virtutes morales, vt Alensis 3. par. quaest. 12. memb. 3. Gabriel in 2. distinct. 29. quaest. 3. artic. 3. Marfil. in 4. quaest. 20. Bonauen. in 3. distinct. 33. quaest. 6. S. Tho. in 3. distinct. 13. quaest. 1. artic. 2. & alij. Tertia sententia media, & Theologorum communis est, aliquas ex dictis virtutibus moralibus dari in Deo proprie, & formaliter; aliquas verò minimè. Ita tenent S. Tho. 1. par. quaest. 21. artic. 1. & lib. 1. contra Gent. cap. 94. Soar. disput. 30. Metaphyl. sect. 16. Vazq. 1. par. disput. 85. cap. 3. Tann. disput. 2. quaest. 10. dub. 2. Ruiz disput. 55. de Volunt. Alarc. disput. 8. Arriag. disput. 26. sect. 4. Carlet. disput. 3. sect. 2. & alij. Sed quam ex virtutibus dictis cum proprietate dentur in Deo: & quam secus; variè commemorari Auctores determinant, prout videbimus in decursu quaestionis. Quae iam per aliquot propositiones tam quoad secundam partem, quam quoad primam est à nobis resoluenda, prout sequitur.

Propositio 1.

Aliquae virtutes morales proprie dictae reperiuntur in Deo. Aliquae vero minimè.

Prior propositionis pars probatur. Quia in Deo reperiuntur virtutes proprie dictae Amicitiae, Misericordiae, Iustitiae, Liberalitatis, & aliae huiusmodi, vt in sequentibus ostendetur. Ergo, &c. Nec obstat, virtutes istas pro motiuo ad earum honestatem requisito habere aliquid creatum. Quia etiam Deus potest habere aliquid creatum pro motiuo suorum actuum, vt constat ex dictis quaest. 2.

254 Posterior autem propositionis pars probatur similiter. Quia, vt in sequentibus ostendetur, virtutes Obedientiae, Abstinentiae, Castitatis, Humilitatis, & similes nullo modo reperiuntur in Deo. Ergo, &c. Nec obstat, quòd Deus velit intendere, aut etiam procurare in nobis actus harum virtutum ex motiuo honestatis earum. Quia vel isti Dei actus quasi reflexi non eandem talium virtutum, sed diuersam sortiuntur honestatem, vt putant aliqui; vel, estò sortiantur eandem, nomina tamen ipsarum ne metaphorice quidem ad tales actus quasi reflexos extensa sunt; sed tantum significant directos exercitos in earundem proprijs subiectis. Nemo enim hominem deditum luxuriae, aut gulae vocauit vnquam castum, aut abstinentem; eo quòd aliorum castitatem, aut abstinentiam desiderat, aut etiam procurat. Pariter igitur nec dici potest reperiri in Deo castitas, aut abstinentia; eo quòd Deus desiderat, aut etiam procurat, vt si-

mus nos casti, aut abstinentes. Per quæ fundamenta primæ, secundæque sententiæ, quibus propositio nostra aduertatur, diluta monent.

Propositio 2.

355 Iustitia virtus cardinalis propriè reperitur in Deo.

Dico, virtus cardinalis. Primò, vt denotem, me non agere de iustitiâ in latissimâ significatione vsurpatâ pro omni virtute. Quo pacto sapissimè sumitur in Scripturâ, vt cum dicitur. *Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam. Qui faciunt iustitiam &c.* Quo sensu Chrysost. homil. 12. in Math. ait. *Iustitia nihil aliud est, quam omnium mandatorum plena custodia.* Sed agere de virtute speciali iustitiæ, quæ vna est ex quatuor Cardinalibus. Secundò, vt denotem, me agere de virtute istâ, prout genus est quatuor aliarum specialium, in quas tanquam species diuidi solet iuxta dicta num. 244. nempe iustitiæ commutatiuæ, distributiuæ, legalis, & vindicatiuæ. Sic enim ponitur illa vna virtutum Cardinalium. Vnde, vt data propositio sit vera, factum est, quòd quælibet harum quatuor propriè reperitur in Deo: quandoquidem in qualibet specie formaliter includitur genus. Quo casu accepta propositio fere est communis inter Theologos: quia pauci sunt, qui de aliquâ saltem dictarum specierum iustitiæ non affirmant, in Deo propriè reperiri, vt videbimus, cum agamus de singulis.

356 Sic igitur propositio intellecta probatur primò ex Scripturâ sæpe tribuente Deo iustitiam specialem prout condistinctam ab alijs virtutibus, imò supponentem in Deo debitum, in nobisque ius ad mercedem ab ipso nobis, prout tale ius exigit, reddendam; quæ propria sunt virtutis iustitiæ. Psal. 84. *Miser cordia, & veritas obuiauerunt sibi; iustitia, & pax osculatae sunt. Veritas de terra orta est, & iustitia de Cælo profudit. Dominus dabit benignitatem; & terra nostra dabit fructum suum: iustitia ante eum ambulabit.* Psal. 114. *Misericors Dominus, & iustus.* Psal. 118. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* 2. Timoth. 4. *Bonum certamen certavi, &c. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ; quam reddet mihi Dominus in illâ die iustus Iudex.* Ad Hebræ. 6. *Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* Ad Rom. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Quo spectat tota parabola operariorum Math. 20. *Conuentione autem factâ cum operarijs ex denario diurno, misisti eos in vineam suam, &c. Ite vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis, &c. Voca operarios, & redde illis mercedem, &c. Amice non facio tibi iniuriam, nonne ex denario conuenisti mecum. Tolle, quod tuum est, & vade.* Scripturam enim in his, alijsque multis locis similibus non de iustitiâ propriâ, sed de metaphoricâ loqui, videtur profectò dici non posse. Præsertim, cum in sensu proprio non in metaphoricò à Patribus illa accipi videantur, vt ipsorum testimonia præferunt.

357 Quibus probatur propositio secundò. August. lib. de Natur. & grat. cap. 2. ait. *Non est iniustus Deus, vt iustos fraudet mercede iustitiæ.* Et Serm. 16. de verbis Apost. *Debitorem se fecit, non tantum sibi, sed & Christo, & nobis, vt illi dicere possimus. Redde quod promissisti: quia*

fecimus quod iussisti. Pariterque loquitur alijs in locis. Ambrosi. in Psal. 118. Serm. 7. *Vult Deus conueniri, vt, si quis proposita sequatur virtutibus præmia bene certauerit, fructum remunerationis expectet; quæ etiam exigit: sicut habet scriptum. Certamen bonum certauit, & reposita est mihi corona iustitiæ.* Similiaque habent Fulgent. in Praefat. lib. ad Monimum, Chrysost. homil. 4. de Lazaro circa medium, & homil. 8. in epist. ad Romanos. 2. vbi Deum vocat debitorem iustis, non vilium verum, sed magnarum, sublimiumque. Et Cyprian. lib. de Opere, & de elemos. Vbi de misericordie dicit, *Deum sibi computat debitorem.* Bernard. tract. de Liber. arbitr. fine. *Promissa ex misericordiâ ex iustitiâ soluenda.* Mirro alia.

Et probo ratione propositionem. Quia virtus moralis in suo conceptu præcise nullam importans imperfectionem Deo repugnantem propriè reperitur in Deo. Sed talis est virtus cardinalis iustitiæ sumpta genericè, prout de eâ loquimur. Ergo propriè reperitur in Deo. Maior apud omnes est certa. Et consequentia est legitima. Minor autem constat; cum in sequentibus probauerimus, singulas species virtutis iustitiæ cardinalis in suis conceptibus præcisè nullam imperfectionem Deo repugnantem importare. Siquidem manifestum, est genus non posse imperfectionem importare, quando eam non importat species, in qua illud concluditur.

Propositio 3.

Iustitia commutatiua propriè dicta reperitur in Deo.

Hanc propositionem tenent Scar. in Opusculo de iustitiâ, & tom. 1. in 3. par. disput. 4. sect. 5. & lib. 12. de Grat. cap. 3. Valent. 1. par. q. 21. punct. 1. Tann. tom. 4. disput. 1. quest. 2. dub. 5. & 6. Falol. 1. par. quest. 21. art. 1. dub. 2. Granada. tract. 7. disput. 4. Rebell. lib. 1. de Iustitiâ quest. 4. sect. 4. Raynaud. in Theol. nat. disput. 8. quest. 2. Martinon 1. par. disput. 17. Carlet. disput. 35. & apud eos alij. Contra Vazq. 1. par. disput. 85. & 86. & 1. 2. disput. 223. & 3. par. disput. 7. & 8. Molin. 1. par. quest. 21. art. 1. Alarc. tract. 3. disp. 8. cap. 6. & 7. Conna. de Actib. supern. disput. 8. dnb. 5. Card. de Lugd. tom. de Incarn. disp. 3. tenentes oppositam cum alijs à se relatis.

Probatum autem primò testimonijs Scripturæ, & Patrum pro proposit. 2. commemoratis; ijs præsertim, quibus Deus ponitur reddendus nobis vt iustus Iudex gloriam tanquam coronam, siue mercedem debitam ex iustitiâ. Huiusmodi quippe gloriæ redditio ex conceptu suo manifestè est actus proprius iustitiæ commutatiuæ. Talis igitur iustitia cum proprietate accepta censenda omnino est in Deo adstrui per talia testimonia: vt potè quæ nequaquam possunt ad sensum metaphoricum detorqueri.

Secundò præbatur. Quia concursus est Theologorum, ac Iuristarum sententia, per promissionem onerosam, onere expleto, induci in promittente debitum proprium iustitiæ commutatiuæ, & in promissario ius exigendi rem promissam. Sed Deus nobis promittit gloriam sub onere, quòd rectè operemur, & eam nostris operibus & laboribus mereamur. igitur à nobis positus talibus meritis, ex propria iustitiâ commutatiua manet.

manet Deus obligatus ad nobis gloriam conferendam: ipsaque subinde gloriae collatio proprius ipsius iustitiae commutativae actus in Deo est.

262 Tertiò probatur. Quia, ut arguebam num. 258. virtus moralis in suo conceptu præciso nullam importans imperfectionem Deo repugnantem propriè reperitur in Deo. Sed talis est virtus iustitiae commutativae ex suo præciso conceptu. Ergo propriè reperitur in Deo. Maior apud omnes est certa. Et consequentia est legitima. Minor autem ostenditur. Quia ad constituendum conceptum præcisum iustitiae commutativae tria præcisè sunt requisita iuxta doctrinam communem, & certam Theologorum, & Iuristarum num. 261. suppositam; promissio onerosa promittentis, & expletio oneris promissarii inducentes obligationem iustitiae commutativae in promittente, & ius ad rem promissam in promissario, talisque obligationis impletio per collationem rei promissae. In his autem tribus, comperitur est, nullam inuolui imperfectionem repugnantem Deo: quandoquidem citra ullam eiusmodi imperfectionem dantur de facto, dum nobis Deus sub onere meritorem promittit gloriam, ipsamque habentibus merita confert; ut ex Scripturâ constat. Igitur iustitia commutativa ex suo conceptu præciso nullam imperfectionem Deo repugnantem importat. Quae minor ostendenda erat.

263 Quartò probatur. Quia actus, quo Deus dat iustis gloriam tanquam ex sua promissione debitam propter eorum merita, sicque servat ipsorum ius per merita ipsa acquisitum, prout constat ex locis Scripturæ, & Patrum supra indicatis; actus alicuius virtutis moralis est. Sed non alterius, quam iustitiae commutativae. Ergo huius omnino. Cetera patent. Minor probatur. Quia, si esset alterius, maxime virtutis fidelitatis, ut cum Vazq. 1. 2. disput. 8. cap. 6. tenent communiter Aduersarij. Virtutis autem fidelitatis actum non esse. Probatur primò; quia, licet ex promissione pure gratiosa, seu liberali possit nasci, saepeque defacto nascatur obligatio standi promissis vel solius fidelitatis, vel iustitiae commutativae pro voluntate promittentis, ut bene docet Molina tom. 2. de iustit. & iur. disput. 262. at ex promissione onerosa semper nascitur obligatio iustitiae commutativae, ut cernitur in contractibus onerosis, quos homines inter se faciunt. Promissio autem, qua Deus hominibus promittit gloriam, non aliter dandam, quam propter merita, onerosa est, ut constat. Secundò; quia, ut bene etiam Molina ibidem, quando promissio solam inducit obligationem fidelitatis, non dat promissario actionem, seu ius ad rem promissam. At promissio Dei actionem, seu ius ad gloriam dat habenti merita, ut loca Scripturæ, & Patrum commemorata satis clarè indicant. Ergo obligatio, qua Deus ex sua promissione tenetur dare gloriam habenti merita, non fidelitatis solius, sed iustitiae commutativae obligatio est: ad talemque proinde virtutem spectat ipsa collatio gloriae.

264 Multa contra propositionem datam opponunt Aduersarij. Sed quæ in eo tandem fundamento nituntur; quòd Deus titulo causæ primæ factiuz, conferuatiuzque omnium amplissimum, ac perfectissimum dominium omnium habet, quòd à se abdicare non potest, sicut nec titulum in quo fundatur. Hinc autem fit, ut in creaturâ ius

contra Deum esse non possit; adhuc datum ab ipso Deo, cui teneatur satisfacere Deus, ex iustitia commutativa quidpiam præstando. Teneatur enim id præstare, iure creaturæ obligantes; & non teneatur, iure proprio dominij sui à tali obligatione existimente: quòd est implicatorium. Ob id domini ad seruum, & patris ad filium non emancipatum iustitia commutativa dari non potest iuxta Aristot. lib. 8. Ethic. cap. vltim. quia omnium pertinentium ad seruum dominus, & omnium pertinentium ad filium pater vniuersalia dominia habent.

265 Sed; quidquid sit de exemplis domini, & serui, patrisque, & filij, inter quos iure saltem naturæ, & seclusis legibus positivis, varijs incasibus iustitia commutativa dari potest: inter quos item ex vna parte, & Deum, creaturamque ex altera variè ad rem dantur disparitates, ut apud Auctores nostræ sententiæ videri potest. Satis nobis sit impresentiarum breuiter explicare; quomodo cum perfectissimo dominio Dei, & ei essentiali iustitia ipsius commutativa erga creaturam componi possit.

266 Plerique Auctores nostræ sententiæ idcirco censent, posse componi: quia, inquit, dominium vniuersale altum, atque supremum Dei dominio particulari, priuatoque creaturæ non aduerlatur; cum certum sit, quamlibet creaturam rationalem verum, propriumque dominium habere suarum rerum, etiam si Deus earumdem quoque rerum dominium habeat: esse enim dominium creaturæ subordinatum dominio Dei, atque ita bene cum illo coherere. Sed certè non animaduertunt, dominium vniuersalesque subiecti ius ipsius esse respectiuum ad alia subiecta, & contra illa, obligans videlicet ipsa, ne ei contraueniant. Dominium autem, quòd creatura habet suarum rerum, etsi tale sit respectiuè ad alias creaturas, & contra ipsas, at tale non est, nec esse potest respectiuè ad Deum, & contra ipsum, prout opus erat, ut Deus teneatur ei non contrauenire ex iustitia commutativa. Stante enim dominio diuino cuiusvis rei, repugnat, quòd creatura vlla habeat dominium talis rei respectiuè ad Deum; quantumuis illud possit habere respectiuè ad alias creaturas. Vniuersaliter namque verissimum est, quòd omnes Theologi, atque Iuristæ vnanimiter tenent, prout videri potest apud Vazq. tom. de Incarn. disput. 8. cap. 4. & disput. 87. cap. 6. Card. de Lugo tom. de Incarn. disput. 3. sect. 1. & tom. 1. de Iust. & iurè d. disput. 2. sect. 1. & 2. Petr. Hurt. tom. de Incarn. disput. 12. sect. 5. Vvading. tom. de Incarn. disput. 11. dub. 4. Arriag. 1. par. disput. 30. sect. 2. Carlet. 1. par. disp. 34. & apud alios. Nimirum, duo subiecta domini eiusdem rei haberent in solidum, quorum alterum saltem esset ad omnes illius usus, (quale semper est dominium diuinum), ius ad impossibile in talibus subiectis daretur, ad coniunctum scilicet chymericum ex duobus quibusque vibus inter se oppositis talis rei, quales sunt, eam simul conferuare, & destruerè, alienare, & non alienare, mouere, & non mouere, &c. Repugnant

pugnant igitur in duobus quibusque subiectis, atque adeo etiam in creatura, & Deo duo huiusmodi dominia insolidum eiusdem rei: quales esse, si dominium, quod creatura habet suarum rerum, tale esset respectu ad Deum; uti est respectu ad alias creaturas. Verum autem in instanti donationis in donante simul, & donatario duo sint dominia insolidum rei donatae, ad duos scilicet eius usus donandi, & accipiendi, qui oppositi inter se non sunt: sub controuersia inter citatos Auctores est, Ego censo cum Carleton, in solo donatario esse dominium talis rei pro tali instanti. Cuius probationes apud ipsum disput. 34. citat a sect. 3. & sequentibus videri possunt. Ad nostrum enim propositum satis est, ex dictis concludere contra Auctores commemoratos, dominium, quod creatura habet suarum rerum compatibile cum dominio Dei impertinens esse ad hoc, ut Deus erga illam iustitiam commutativam habere possit: cum non sit dominium respectu ad Deum, refundens in ipsum obligationem talis iustitiae, ne sibi contrahatur.

267

Aliter ergo est expedienda compositio, quam venatur, iustitiae commutativae Dei erga creaturam cum vniuersalissimo illius, ac perfectissimo dominio. Pro quo suppono primo principium certum paulo ante iam indicatum; scilicet dominium in Deo ad impossibile non dari; sicut neque datur potentia: sed tantum ad possibile. Ex quo primo fit, Deum non habere Dominium ad ponendum simul duo quaelibet extrema opposita; licet ad ponendum quoduis eorum seorsim dominium habeat: quia quoduis seorsim est possibile; coniuictum vero ex ambobus est impossibile. Secundo fit, quando vnum extremum cum altero connexum est, Deum non habere dominium ad ponendum primum sine secundo: quia hoc est impossibile: licet dominium habeat ad omittendum secundum seorsim a positione primi: quia hoc est possibile. Unde fit tertio, dum Deus ponit vnum extremum oppositum alteri, quodammodo abdicare a se dominium ponendi alterum; & dum Deus ponit vnum extremum connexum cum altero, quodammodo abdicare a se dominium omittendi alterum. Non quia Deus dominium aliquod amittat, quod seculi habuit: id enim repugnat. Sed quia dominium absolutum, quod in Deo datur ad ponendum quoduis ex extremis oppositis in signo priori ante positionem vnius eorum, in signo posteriori ipsius positionis non datur: & dominium absolutum, quod in Deo datur ad omittendum extremum terminans connexionem alterius in signo priori ante huius positionem, non datur in signo posteriori ipsius positionis. Cateroquin dominium conditionatum, siue ex suppositione, quod ex suppositionibus dictis Deus non habet, nunquam omnino habuit: quia est dominium ad impossibile; quale habere non potest. Sed verò; quia Deus purificando liberè condiciones talium suppositionum, liberè ponit impedimentum, quominus dominium illud antecedens, & absolutum, quod verè habet possit prodire in actum; per talem purificationem virtualiter, siue aequaliter censetur tale dominium a se abdicare. Sic, dum Deus ex duobus extremis oppositis vnum liberè ponit, virtualiter censetur abdicare a se dominium ponendi alterum: & dum Deus ex duobus extremis habentibus inter se connexionem id ponit liberè, quod est connexum, virtualiter censetur abdicare a se dominium omittendi alterum,

quod est terminus connexionis.

Suppono secundo etiam ut certum, promissionem diuinam essentialiter esse connexam cum obiecto suo, & consequenter oppositam negationi eius. Quia impossibile est, Deum non stare promissis, ut constat; & consequenter, existere promissionem Dei, quin existat obiectum eius pro tempore, pro quo est promissum. Unde fit primo, promissionem, qua Deus promittit conferre homini gloriam, si habuerit merita, cum collatione gloriae connexi; & eius negationi opponi sub conditione, quod sint merita; atque adeo etiam absolute, quando absolute merita existunt. Secundo fit iuxta vniuersalem doctrinam suppositionis prima, dum Deus talem promissionem ponit, virtualiter abdicare a se dominium, quod ante eius positionem habet ad negandum homini gloriam, illudque in hominem transferre; conditionis scilicet abdicacione, & translatione, antequam absolute merita existant, sed, quae transeunt in absolutas, postis meritis absolute. Ex quo fit tertio, supposita promissione diuina, dum homo absolute ponit merita vsque ad finem perseverantiae, dominium, siue ius absolutum ad gloriam habendam sibi acquirere, illudque respectu ad Deum, & contra ipsum; quia Deus ex suppositione tum suae promissionis, tum meritorum hominis neque dominium, neque ius habet ad negandum homini gloriam; imo ex tali suppositione tale dominium, taleque ius ipsi est impossibile, & necessaria obligatio opposita, estque iustitiae commutativae, conferendi gloriam ipsi homini, obligatio quippe iustitiae ad conferendum quidpiam alteri nullatenus est compatibilis cum dominio, siue cum iure ad negandum illud.

Quae cum ita sint, iam liquido apparet, quomodo cum dominio supremo, quod Deus habet omnium rerum, bene componatur in ipso obligatio iustitiae commutativae ad conferendum homini gloriam oriunda a sua promissione, simul & ab hominis meritis: quomodoque subinde collatio, qua Deus homini confert gloriam propter merita, actus iustitiae commutativae sit. Habere quippe dictam obligationem, qua Deus obligatus manet ad conferendam homini gloriam, supposita promissione sua, & meritis eius, iustitiosissimam similitudinem cum obligatione iustitiae commutativae, quam habet vnus homo ad soluendum alteri quoduis debitum, ad hoc, ut ab vtraque abstrahatur vnicus conceptus vniuocus vtrique communis, (quacunque demum sint inter fundamenta earum differentiae ipsa) ex se, suppositis dictis, manifestissimum est. Talis autem conceptus communem esse, qui ex vno communi Scripturae, Patrum, Scholasticorum, & omnium per nomen iustitiae commutativae significatur, etiam constat ex dictis. Igitur iuxta doctrinam generalem num. 246. statutam nihil diiudicatur, quominus absolute veniat dicendum, obligationem iustitiae commutativae erga homines, & consequenter actus eius in Deo dari cum omni proprietate, prout nostra propositio fert. Unde etiam patet, quomodo ad omnia argumenta, quae contra illam congerunt Auctores, sit respondendum, nempe differentias omnes, quae inter Deum, & homines ad rem obediunt, nihil omnino ad rem obitare, supposito quod dictus conceptus vniuocus nomine iustitiae commutativae significatur, prout ex doctrina nuper citata ex num. 246. manifestum est.

Vnum

270 Unum tamen superest argumentum opponendum contra omnes, quod apud nullum reperio tactum; & probare videtur, actum, quo Deus confert habenti merita gloriam, promissam neque ad iustitiam commutatam, neque ad fidelitatem, neque ad aliam virtutem moralem spectare posse. Quia videlicet talis actus supponit promissionem Dei, & merita hominis: ex hacque suppositione Deo liber esse non potest, sed necessarius ei esse debet. Actus autem, qui Deo liber esse non potest, ad nullam Dei virtutem moralem potest pertinere. Igitur Deus, conferendo gloriam promissam habenti merita, neque iustitiam, neque fidelitatem, neque ullam aliam moralem virtutem exercet. Quod contra omnes, imo contra Scripturam, & Patres esse videtur.

271 Respondeo primò, promissionem conferendi hominibus gloriam, postis meritis, Deum non obligare, atque adeo neque necessitare ad collationem gloriae ponendam ex hoc potius, quam ex alio motivo: liberumque subinde manere Deum ad eligendum inter plures suos actus internos collationis gloriae: & consequenter, dum eligit, illam conferre ex merito compendendi merita, satisfaciendique iuri homini quaesito, actum saltem internum exercet liberum, honestumque formaliter honestè propria iustitia commutatam. Secundò respondeo, promissionem eandem, postis meritis, neque obligare neque necessitare Deum ad hanc determinatam collationem externam gloriae, sed ad aliquam ex possibilibus: liberumque subinde manere Deum ad eligendum ex illis omnibus, quam maluerit: & consequenter, dum hanc determinatam eligit ex motivo praedicto, tam actum externum, quam internum exercet liberum, honestumque formaliter propria honestate iustitiae commutatam. Pura, quoad excessum honestatis, quo tales actus superant minimos, possibiles, iuxta vniuersalem doctrinam de impunitate actuum liberorum solà libertate pura electionis traditam quaest. 1. num. 119. saepeque alias reperitam. Tertio respondeo, esse Deum per suam promissionem, postis meritis, obligatum, necessitatumque manere ad vnicum actum externum tum internum determinatum, adhuc posse utrumque honestum formaliter eandem honestate iustitiae commutatam ratione libertatis mediatae ab ipsa promissione participatae. Id enim eueniret, si Deus promitteret Petro talem collationem gloriae determinatam, si haberet talia merita, ductus ad talem promissionem faciendam per scientiam conditionatam, qua praenideret, ex hypothesi, quod existeret talis promissio, talia merita, & talem collationem gloriae ponenda esse, taleque suum internum decretum de collatione ipsa natura sua compensatiuum talium meritorum, satisfaciuumque iuri iustitiae tali promissio quaesito. Ita enim cuncta haec à libertate promissionis libera Deo mediatae eaderent, collatioque gloriae, & eius decretum honesta formaliter honestate propria iustitiae commutatam.

Propositio 4.

272 Iustitia distributiva proprie dicta reperitur in Deo.

Hanc propositionem tenent S. Tho. 1. par.

quaest. 21. art. 1. & ibi Valent. Fasolus, alijque plures; Soar. Opusc. de Iustitia Dei lect. 3. Bellarm. lib. 5. de Iustific. cap. 16. Rebell. lib. 1. de Iust. quaest. 4. lect. 5. Ruiz. disput. 58. de Volunt. Card. de Lugo disput. 1. de Iust. lect. 3. num. 60. & 61. Martinon 1. par. disput. 17. & apud eos alij contra Vazq. 1. par. disput. 86. & 1. 2. disput. 223. Coninc. disput. 8. de Actibus supern. dub. 5. Merat. disput. 14. de Iust. Molina & Arrub. 1. par. quaest. 21. art. 1. & alios tenentes oppositam.

273 Est autem illius ratio. Quia munus Iustitiae distributivae est, distribuere bona communia, aut etiam onera inter partes communitatis, attentà, seruataque proportione geometrica inter quantitatem dignitatis, meriti, siue alterius tituli ipsarum partium, & quantitatem ipsorum bonorum, aut onerum, ita vt, quantum vnaquaeque pars excedit alteram, vel exceditur ab altera in quantitate dignitatis, meriti, siue alterius tituli, tantumdem excedat alteram, vel excedatur ab altera in quantitate boni, aut oneris recepti. Sed Deus in distributione bonorum, aut etiam onerum, quae inter partes communitatis huius vniuersi tum rationales, tum etiam irrationales distribuit, huiusmodi proportionem geometricam multifariam obseruat. Igitur iustitiam distributivam exercet: talisque subinde virtus in ipso cum proprietate reperitur.

274 Sed obijci contra illam potest primò, Iustitia distributiva in Superioribus creatis eos obligat sub peccato ad distribuenda inter suos subditos bona, muneraque communia cum ea aequalitate proportionali, quam ipsa praescribit. Sed Deus talis obligationis capax non est. Ergo nec talis iustitia distributiva. Respondeo, obligationem, quam habet superior creatus ad distributionem bonorum, munerumque communium cum aequalitate praedicta inter suos subditos faciendam, potissimum nasci, non ex stricto aliquo iure, quod subditi habeant ad illam: (ob id namque talis obligationis transgressio non obligat Superiorem ad quidpiam subditis restituendum, vt cum Lessio, Rebello, & alijs tenet Card. de Lugo disput. 1. de Iust. lect. 3. num. 51.): sed nasci ex vi muneris, vel ex aliquo pacto tacite inito cum communitate, quam gubernat. Proptereaque conceptus iustitiae distributivae praecise sumptus, qualiter respectu ad obiectum, potius, quam ad subiectum, consideratur, ab ista obligatione praescindit; atque ita in Deo sine illa cum proprietate reperitur; vt bene docet ipse Lugo ibid. num. 61. & latius explicat disp. 35. lect. 6. a num. 80. Adde, licet ius minus strictum, quod subditi reuera habent ad bona communia, obligationem sub peccato inducat perse respectu Superioris creati: neutiquam illam inducere respectu Dei: sicut nec inducit ius naturale, quod habent aliae creaturae ad ea, quae connaturaliter ipsis debentur: tamen aliud genus latioris debiti inducat: quod Deus honestissime potest, quandocumque vult, non implere. Vnde conceptus iustitiae distributivae abstractus; Deoque, & creato Superiori communis semper ab omni obligatione sub peccato praescindit.

275 Secundò obijciatur ex Vazq. Dum Deus hominibus retribuit praemia pro meritis, non attendit ad aequalitatem geometricam proportionum, quae veluti per accidens datur inter merita, & praemia omnium; sed ad aequalitatem arithmeticam, quae datur inter praemium vniuscuiusque,

cuiusque, & meritum eius. Ergo non exercet iustitiam distributivam. Respondeo primò, estò id esset verum in retributione gloriæ essentialis meritis hominum promissa, siue talis retributio sit actus fidelitatis, ut putat Vazq. siue sit actus iustitiæ commutativæ, ut nos statuimus proposuimus. 3. in alijs tamen distributionibus bonorum, aut etiam onerum, quas Deus facit, falsum esse. E. g. quando pluribus recipientibus Eucharistiam inæquales dat portiones gratiæ penes inæquales dispositiones eorum, ad æqualitatem geometricam proportionum attendit proculdubio, ut, quam proportionem inter se habent dispositiones, quas communicantes adferunt ad communionem, eandem inter se habeant portiones gratiæ, quas ex eâ referunt. Tantumdemque est de distributione gratiæ ex opere operato, quæ recipitur a fidelibus in alijs sacramentis vel maiorem, vel minorem penes singulorum dispositionem maiorem, vel minorem. Similiter gerit se Deus in permissionibus tentationum, & aliorum laborum proportionaliter ad vires hominum distributorum iuxta illud 1. ad Corinth. 10. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis, &c.*

375 Respondeo secundò, etiam in retributione gloriæ essentialis attendere Deum ad proportionem geometricam præmiorum cum meritis; iustitiamque prout distributivam exercere. Nam talis proportio re ipsa datur ex vna parte; siquidem quantum unusquisque Beatorum excedit alterum, aut exceditur ab altero in quantitate meriti, tantum excedit alterum, aut exceditur ab altero in quantitate præmij: ex alia verò parte ponere, intendereque talem proportionem specialem habet honestatem. Igitur Deus ad illam attendere, ipsamque intendere censendus est. Nec refert, in retributione gloriæ essentialis promissæ meritis exercere Deum iuxta sententiam nostram iustitiam commutativam. Quia nihil prohibet, utramque iustitiam simul circa eandem materiam exerceri: uti ipse Vazq. ait, euenire, quando debitor omnibus suis creditoribus integre solvere non potest; soluitque singulis, quantum potest, servatam proportionem geometricam inter solutiones, & debita.

Propositio 5.

377 Iustitia legalis propriè dicta reperitur in Deo.

Hanc propositionem tenent Rebell. lib. 1. de Iust. quæst. 4. sect. 4. Ruiz disput. 57. de Volunt. Martinon 1. par. disput. 17. sect. 2. Franc. de Lugo de Deo disput. 36. cap. 6. & alij contra Soar. Opusc. de Iust. Dei sect. 4. Falol. 1. par. quæst. 21. artic. 1. dub. 4. Carleton disput. 35. sect. 9. & alios.

378 Probatur autem. Quia iustitia legalis ea virtus est, qua pars communitatis prout talis bonum commune totius, cuius pars est, intendit, atque procurat; hoc namque specialem habet honestatem diversam ab honestate aliarum virtutum, quæ circa alterum versantur: reperiturque non solum in inferioribus, sed etiam in Superiore, seu Principe communitatem gubernante, quatenus hic pars quoque eiusdem communitatis est, & omnium præcipua, ut contra alios sentientes oppositum docet Cardin. de Lugo cum Valentia, & alijs disput. 1. de Iust. sect. 4. num. 67. Sed opera-

Dei in bonum commune totius. Vniuersi cedunt, siue ipsi Vniuerso bona sunt: Deusque proculdubio tanquam caput, atque adeò pars præcipua eius sub eo respectu sæpe saltem intendit illa. Ergo sæpe saltem exercet iustitiam legalem: atque adeò talis virtus in ipso cum proprietate reperitur. De quo nullum potest esse dubium, supposita definitione eius communiore à nobis præmissa: Auctores enim, qui à nobis in datâ propositione dissentiant, alium conceptum imponunt conuenire Deo appellant iustitiam legalem. In qua dissensione de nomine non estarendum. Quomodo autem iustitia legalis pars subiectiua iustitiæ strictæ poni possit; nec solum sit potentialis, mox explicabimus.

Propositio. 6.

In Deo iustitia vindicativa datur cum omni proprietate.

Si nomine iustitiæ vindicatiuæ intelligatur virtus residens in Superiore, seu gubernatore communitatis, cuius munus est vindictam sumere de malefactoribus, eosve propter delicta sua punire, certissima apud omnes est propositio. Tum quia passim in Scripturâ sacrâ asseritur, supponiturve Deus vindictam sumens de suis inimicis, siue de peccatoribus, aut eos puniens, vel post hanc vitam puniturus. Tum quia ex se est euidenter, esse Deo maxime proprium, atque adeò honestum, immuneque ab omni imperfectione suorum subditorum rationalium delicta punire, atque adeò iustitiam vindicativam, cuius id munus sit, cum omni proprietate habere.

Solum igitur inter Theologos est diffidendum, an iustitia vindicativa sit pars subiectiua iustitiæ strictæ, vel solum pars potentialis illi annexa. Primum affirmant aliqui. Alij secundum. Et his fauere videtur S. Thomas, quatenus inter partes potentiales iustitiæ, vindicativam ponit; de eaque inter illas tractat 2. 2. quæst. 108. Idemque est inter Theologos diffidium circa iustitiam legalem, affirmantibus alijs, esse eam partem subiectiuam, alijs verò tantum potentialem iustitiæ strictæ.

Ego imprimis censeo diffidia ista, sic & pleraque alia, quæ circa essentias rerum versantur, tandem ad diffidia de nomine reduci posse. Quoniam, semel statutis conceptibus, essentijve specificis earum quatuor virtutum, quæ iustitiæ appellantur, nempe commutativæ, distributiue, legalis, & vindicatiuæ, siue, quod recidit in idem, semel statuto, quinam conceptus obiectiuus, seu quamam essentia per vnumquodque talium nominum significetur; facile nobis est eâ, quam habemus, promptitudine ad prædicandum abstrahere conceptum dictis quatuor virtutibus, eisque solis communem, & vniuersum, atque adeò genericum. Qui subinde conceptus genericus si nomine iustitiæ strictæ significetur, iam citra omne dubium omnes dictæ quatuor virtutes iustitiæ strictæ erunt partes subiectiue siue specificæ: diffidiaque cessabunt. Si verò nomine iustitiæ strictæ non talis conceptus omnibus quatuor dictis virtutibus communis significetur, sed alius vel communis duabus tantum, vel proprius vnius; compertum est, cæteras, quæ à tali significatione excluduntur, non esse partes subiectiuas.

aiuas, siue specificas iustitiæ strictæ, sed potentiales, siue ei annexas propter aliqualem cum illa latiore, seu non exactam similitudinem. Pariterque etiam in tali casu planè cessant diffidia. Vnde patet, illa tandem reduci ad diffidia de modo loquen- ti ab arbitraria impositione nominum dependentia.

Deinde igitur conseo dicendum consentaneè ad doctrinam S. Thomæ, dictas quatuor virtutes partes subiectiuas, siue specificas esse iustitiæ strictæ. Ita quidem, vt ratio generica iustitiæ, quæ in eo stat iuxta S. Thomam, & omnes, vt alteri reddat secundum æqualitatem, quod ei debetur, primò diuidatur tanquam in duo genera intermedia in iustitiam commutatiuam reddentem alteri æquale æqualitate arithmetica, & in iustitiam distributiua reddentem alteri æquale æqualitate geometrica. Ex quibus prima rursus diuidatur in iustitiam commutatiuam specialem reddentem alteri bonum æquale iuri stricto, quod habet ad illud, quod ius prouenire illi potest à varijs causis; & in iustitiam vindicatiuam reddentem alteri poenam æqualem merito, quod ad illam habet sibi proueniens à delicto. Secunda verò diuidatur in iustitiam distributiua specialem reddentem partibus bona communitatis secundum æqualitatem geometricam, & in iustitiam legalem reddentem communitati bona partium pariter secundum æqualitatem geometricam. Iustitia quippe legalis eo ipso, quod est partium quatenus talium ad totum, nequit non etiam respicere æqualitatem geometricam: quia partes penes sui inæqualitatem, & non aliter, debent inæqualiter, proportionaliterque concurrere ad bonum totius. Iam verò præter has quatuor species iustitiæ strictæ, quæ conceptum eius genericum exactè participant, ceteræ virtutes, quæ eatenus assimilantur illi, quatenus sunt ad alterum: non tamen exactè participant talem conceptum; vel quia non reddunt æquale; vel quia non reddunt debitum; id circo partes potentiales ipsius iustitiæ, siue ei annexæ nuncupantur; prout bene exponit S. Tho. 2. 2. quæst. 80. artic. vnic.

Quam autem omnia dicta sint consentanea doctrinæ eius, constat primò: quia iustitiam vindicatiuam in superiore residentem, de qua modò agimus, ad commutatiuam reducit; tamen vindicationem residentem in singulis ponat inter partes iustitiæ dumtaxat potentiales. Ait enim in citato artic. ad 1. *Dicendum, quod vindicta, quæ fit auctoritate publicæ potestatis secundum sententiam iudicis, pertinet ad iustitiam commutatiuam, sed vindicta, quam quis facit proprio motu, non tamen contra legem, vel quam quis à iudice requirit, pertinet ad virtutem iustitiæ adiunctam.* Secundo: quia in eadem 2. 2. quæst. 58. postquam essentiam iustitiæ in genere definiuerit, & explicauerit, de iustitiâ legali, (quæ generalis dicitur), & de iustitiâ particulari tanquam de duabus iustitijs specialibus differit: cumque aliunde quæst. 20. citatâ, & sequentibus inter partes iustitiæ potentiales iustitiam legalem non recenseat, videtur sanè sentire, eam non potentialem tantum, sed subiectiuam, siue specificam partem esse iustitiæ strictæ. Sed de his ad rem satis.

Propositio 7.

Quænam ex virtutibus iustitiæ annexis propriè reperiantur in Deo: & quænam non item; determinare.

Dico primò. Certissimum apud omnes est misericordiam propriè dictam in Deo reperiri. Quia nulla est virtus aut magis propria Dei, aut, quæ frequentius ei tribuatur in sacris Litteris. Nec dubitabile est, quin conceptus eius ab omnique imperfectione præcisus, vt sicque Deo, & creaturis communis per nomen *miseri-cordia* significetur. Quo fit, vt neque sit dubitabile, quin misericordia propriè dicta reperiat in Deo, iuxta doctrinam vniuersalem supra traditam num. 246.

Dico secundò. Liberalitas propriè dicta in Deo datur. Sic tenent S. Tho. 1. par. quæst. 21. artic. 1. ad 1. & lib. 1. contra Gent. cap. 93. Soar. disput. 30. Metaphys. lect. 16. num. 61. & in Relect. de Iustitiâ Dei lect. 1. Lib. 2. de Iust. cap. 47. dub. 8. num. 58. Tann. 1. par. disput. 2. quæst. 10. dub. 2. num. 13. Carleton disput. 3. lect. 2. num. 12. & alij contra Vazq. tenentem oppositum 1. par. disput. 85. cap. 7. Probatur autem assertio nostra. Primò: quia iuxta Scripturam Deus *dat omnibus affluenter.* Iacob. 1. Et ita dat largiter, vt ex largitione suâ nihil speret. Luca 6. *Dare autem* (ait S. Tho. cap. 93. citato ratione 6.) *non propter aliquod commodum ex datione expectandum, sed propter ipsam bonitatem, & conuenientiam dationis, est actus liberalitatis, vt patet per Philosophum in 4. Ethicor. Deus igitur est maximè liberalis: & vt Auicena dicit, ipse solus liberalis propriè dici potest.* Secundò probatur; quia munus donandi, siue beneficiendi alteri gratis secundum se, & præcisum ab omni imperfectione, cum qua coniungi solet in nobis, euidenter est honestum, & dignum Deo, adeoque repertum in illo. Sed tale munus cum tali præcisione est, quod nomine liberalitatis significatur iuxta usum eius communem. Ergo iuxta generalem doctrinam statutam supra num. 246. liberalitas propriè dicta reperitur in Deo. Per quam rationem diluamant, quæ in oppositum adduci aut solent, aut possunt.

Dico tertio. Gratitude propriè dicta etiam reperitur in Deo. Ita Vazq. 1. 2. disput. 215. cap. 1. & disput. 223. cap. 8. Lorca disput. 44. de Gratia §. *His præmissis.* Alarc. disput. 8. de Volunt. cap. 3. & alij contra Soar. lib. 12. de Gratia cap. 30. num. 12. Coninc. disput. 8. de Actib. supern. dub. 1. num. 8. Raynaud. in Theolog. natur. distinct. 8. quæst. 2. artic. 5. num. 94. Martinon disput. 17. de Deo num. 39. & alios tenentes oppositum. Probatur autem assertio nostra. Quia munus gratitudinis etiam in nobis non solum est agere gratias alijs pro beneficijs ab eis acceptis vtilibus, seu commodis nobis; sed etiam pro alijs operibus nullatenus nobis proficuis, sed nobis tamen gratis, siue placentibus, aut etiam in gratiam nostram, siue ad nostrum beneplacitum factis; vt vel ipsa experientia constat. Ergo, quanuis Deus suis creaturis gratias agere nequeat pro beneficijs ab eis acceptis vtilibus sibi, seu commodis: quia talium beneficiorum capax non est: potest tamen eis gratias agere pro earum operibus sibi gratis, siue placentibus, aut etiam in gra-

tiam sui, siue ad suum beneplacitum factis: quæ quidem gratiarum actio de suo honesta, & Deo digna est proculdubio. Gratitude igitur rependens opera grata, facta ve in gratiam gratificantis: quam solam primam sententiam adstruit in Deo, neque negare potest secundam: ea est, quam dicimus in Deo propriè reperiri. Tamen gratitudo rependens beneficia stricta facta gratificantis, quam solam remouet à Deo secunda sententia, neque prima dissentit, in Deo propriè non reperitur: quod & nos fetemur. Quo & Theologorum disidium, & ipsa res composita manent.

387 Dico quartò. Amicitia propriè dicta erga creaturas rationales etiam reperitur in Deo. Hæc assertio communis est inter Theologos. Probataque à nobis disput. 34. quest. 6. proposit. 2. Egimus autem ibi de amicitia secundum esse physicum eius. Quomodo autem eius honestas cum esse physico, cumque motiuo ipsius componatur, ex generali doctrinâ tradita in hac disput. quest. 1. compertum est.

388 Hic tamen venit aduertendum, præter amicitiam strictam, de qua loco citato, aliam virtutem nuncupari etiam amicitiam, de qua agit S. Tho. 2. 2. quest. 114. & proprio vocabulo dicitur Affabilitas. Cuius munus est ita conuersationem nostram cum proximis moderari in dictis, & factis, vt eis sit grata, & delectabilis. Hanc autem virtutem reperiri item in Deo propriè, bene docet Smising, Tract. 3. de Deo disput. 4. quest. 6. num. 92. Quia nullam in suo præcise conceptu importat imperfectionem Deo repugnantem: imo summam diuinæ voluntatis præ se fert perfectionem, seu bonitatem. Exercet enim Deus cum hominibus virtutem hanc, quando varijs, mirisque modis cum illis amicaliter, atque admodum affabiliter conuersatur. Vt cum Moyse loquebatur facie ad faciem. Exod. 33. Alijsque Prophetis, & specialibus suis amicis secreta sua communicabat; indiesque commu-

389 nico. Dico quintò. Veritas, siue veracitas, atque etiam fidelitas propriè reperitur in Deo. Assertio hæc omnino est certa. Quia conformare dicta cum mente, seu loqui verè; quod est munus veracitatis; & stare promissis, seu promissionem implere; quod est munus fidelitatis, ita citra omnem imperfectionem honestum est; vt etiam sit prorsus obligatorium sub peccato. Quo fit, vt prorsus sit impossibile, aut Deum loqui non verè, siue mentiri; aut, Deum promissis non stare, seu promissionem non implere. Quæ omnia clarè constant ex sacra Scriptura. Deus verax est. Ioan. 3. & 8. ad Rom. 3. & sæpe alibi. Fidelis Deus. 1. ad Corinth. 2. & 10. 1. ad Thesal. 3. 2. ad Timoth. 2. sæpeque alijs. In spem vitæ æternæ: quam promissit, qui non mentitur. ad Tit. 1. Vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. ad Hebræ. 6. Vbi duas res immobiles, id est, immutabilis veritatis, vocat Dei promissionem, & iuramentum. Quomodo autem sit impossibile, mentiri Deum; adhuc per alium, latè tractatur à Theologis in materia de Fide.

390 Dico sextò. Virtutes, quæ ex conceptu suo dicunt, siue supponunt submissionem, siue subiectionem ad alterum, tanquam ad superiorem in Deo propriè reperiri non possunt. Quia nullum Deus superiorem habet. Tales sunt Religio, quæ Deo vt supremo omnium Principio deserv-

cium à suis creaturis debitum. Pietas, quæ debitam reuerentiam, aliaque bona præstat parentibus. Obseruantia, quæ Superioribus in dignitate debitam reddit reuerentiam, & submissionem. Obedientia, quæ Superiorum imper mandata. Et Epicheia, quæ leges siue præcepta Superiorum interpretatur. In quo Doctores omnes conueniunt. Hactenusque de Iustitiâ, & alijs virtutibus ei annexis.

Propositio 8.

Fortitudo, contracto hoc vocabulo ad virtutem, quæ in nobis moderatur passiones timoris, & audaciæ nullatenus conuenit Deo. Fortitudo verò ab omni imperfectione præcisa Deo concedenda videtur propriè, & formaliter.

Prior pars propositionis est certa. Quia in Deo non dantur passiones timoris, & audaciæ à virtute fortitudinis moderandæ; & hæc est fortitudo, quam S. Tho. 1. par. quest. 21. artic. 1. ad 1. & laus lib. 1. contra Gen. cap. 92. alijque Theologi communiter denegant Deo.

Posterior autem pars probatur. Primò, quia sapissimè in sacra Scripturâ tribuitur Deo fortitudo. Genes. 46. Ego sum fortissimus Deus. 1. Reg. 2. Non est fortis, sicut Deus noster. 2. Esdr. 1. Deus Cæli fortis. Psal. 7. Deus Indis iustus, fortis, & patiens. Psal. 70. Et tu adiutor fortis. Apocal. 18. Quia fortis est Deus. Num. 14. Magnificetur ergo fortitudo Domini. Apocal. 7. Virtus & fortitudo Deo nostro. Ierem. 32. Domine Deus ecce tu fecisti cælum, & terram in fortitudine tuâ magnâ, & in brachio tuo extremo. Similiaque passim repetuntur. Moyseque in suo cantico Exod. 15. totus est in laudandâ fortitudine, quæ Deus iuum Populum transiit per mare rubrum, submersis inimicis. Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine. Quis similis tui in fortibus Domine, &c. Fas quippe non est, tam frequentem, tamque repetitam sacra Scripturæ loquutionem ad sensum translaticium trahere.

Secundò probatur; quia conceptus præciscus honestè aggrediendi, atque operandi res magnas contra vim, siue impetum quorumvis impedimentorum aliarum causarum seu naturalium, seu liberarum se se opponentium, siue occurrentium, ex vnâ parte nullam fert secundum imperfectionem repugnantem Deo; ex aliâ verò parte communis, & vniuersalis est fortitudini Dei, & fortitudini creaturæ; ex aliâ denique parte nomine fortitudinis prolato absolute talis conceptus præciscus significari videtur iuxta communem vsum. His autem suppositis, planè sequitur absolute dicendum, fortitudinem propriè distam in Deo reperiri, iuxta vniuersalem doctrinam præmissam num. 246.

Propositio. 9.

Quanam ex virtutibus fortitudinis annexis propriè reperiantur in Deo, & quanam non item; determinare.

Dico

295 Dico primò. Magnificèntia propriè di-
 ca datur in Deo. Ita S. Tho. 1. par. quæst. 21. art. 1.
 ad 1. & alij. Probaturque primò ex sacrè Scri-
 pturâ septimâ Deo virtutem hanc attribuentem.
 Exod. 15. Magnificus in sanctitate. Isaie. 33. Ma-
 gnificus est Dominus habens. Deuter. 32. Magnifi-
 centia eius discurrunt nubes. 2. Paralipi. 29. Tua
 est Domine magnificèntia. Psal. 67. Magnificèntia
 eius. & virtus eius in nubibus. Psal. 110. Con-
 fessio. & magnificèntia opus eius. Eccles. 43. Ad-
 mirabilis magnificèntia eius. & cap. 44. Multam
 gloriam fecit Dominus magnificèntia sua. a seculo.
 Saepue alibi. Tam reperita enim Scripturæ lo-
 quutio ad metaphoricum sensum detorqueri non
 potest.

295 Secundò probatur. Quia, vt definit Ci-
 cero apud August. Tract. 83. quæstionum quæst. 31.
 Magnificèntia est rerum magnarum, & excelsa-
 rum cum amplâ quadam, & splendida propositio-
 ne cogitatio, atque administratio. Constat autem
 ex se, huius virtutis conceptum sumptum ira-
 præcisè, & ab omni imperfectione immunem, &
 Deo, creaturæque communem esse: atque adeò
 in Deo cum proprietate reperiri.

296 Vnde inferendum venit, Magnanimita-
 tem quoque conuenire Deo cum proprietate.
 Nam hæc virtus ab illâ tantùm differt penes
 maiorem amplitudinem materiæ suæ. Habet
 enim Magnanimitas pro motiuo rationem magni
 in materiâ omnium virtutum; cum tamen Ma-
 gnificèntia eam respiciat tantùm in aliquo opere
 externo, vt docet, optimèque explicat S. Tho.
 2. 2. quæst. 134. artic. 2. ad 2. Vnde (concludit ibi)
 oportet, quòd, sicut Magnanimitas intendit aliquod
 magnum in omni materiâ, ita & Magnificèntia
 in omni opere factibili. De quo videri potest
 Lessius latè differens lib. 3. de Iust. cap. 2. dub. 2.
 & 4.

297 Dico secundò. Patientia, & Longanimitas
 cum proprietate etiam reperiuntur in Deo. Pro-
 batur primò; quia sæpe Deo attribuntur in
 sacrè Litteris. Exod. 34. Dominator Domine
 Deus misericors, & clemens, pater, & multa
 miserationis, & verax. Num. 18. Dominus pa-
 tiens, & multa misericordia. Iudit. 8. Patiens
 Dominus est. Psal. 7. Deus iudex iustus, fortis,
 & patiens. Psal. 85. Deus miserator, & miseri-
 cors, patiens. Psal. 144. Misericors Dominus,
 patiens. Eccl. 5. Altissimus enim est patiens red-
 ditur. & cap. 18. Patiens est Deus. Joel. 2. Pa-
 tiens, & multa misericordia. Ionæ 4. Patiens, &
 multa miserationis. 2. Eldræ. 9. Deus propiti-
 us, clemens, & misericors, longanimis, & multa mi-
 serationis. Psal. 102. Longanimis, & multum
 misericors. ad Rom. 2. An diuitias bonitatis eius,
 & patientia, & longanimitatis contemnis? 2. Petr. 3.
 Domini nostri longanimitatem. Similiaque alibi.
 Hæc autem non posse sumi metaphoricè, mani-
 festum est. Tum quia tam multa. Tum quia pa-
 tientia, & longanimitas plerunque inter alias vir-
 tutus recensentur; quæ propriè citra omne du-
 bium reperiuntur in Deo.

298 Ratio autem assertionis est. Quia conceptus
 sufferendi, & tolerandi ea, quæ displicent, præ-
 cisus ab eo, quòd illa sint, aut non sint nociua
 subiecto, honestus est, ab omni imperfectione
 immunis, atque adeò communis Deo, &
 creaturis; illeque citra dubium est, qui iuxta
 communem vsum significatur per nomen patien-
 tiæ, & quando fert secum diuturnitatem tem-
 poris, per nomen longanimitatis. Igitur iuxta

doctrinam sæpe citatam ex num. 246. Patientia,
 & Longanimitas cum proprietate reperiuntur
 in Deo.

299 Dico tertio. Perseuerantia, & constantia
 propriè non reperiuntur in Deo. Quia nomina
 hæc ex vlu, & conceptione communij virtutes
 morales significant firmantes subiectum suum in
 bonis propositis honestè, & laudabiliter ope-
 randi. Firmitas autem propositorum, seu de-
 cretorum Dei, non ab aliqua morali virtute ha-
 betur; sed ab ipsorum physicâ proprietate
 omninò, necessaria Deo, quæ est eorum immu-
 tabilitas.

Propositio 10.

Virtus temperantiæ propriè sumpta, 300
 non datur in Deo.

Ita S. Tho. 1. par. quæst. 21. artic. 1. ad 1. &
 latius lib. 1. contra Gent. cap. 92. & ceteri
 Theologi communiter. Ratio autem propo-
 sitionis est. Quia nomen temperantia ex vlu
 communi dumtaxat significat propriè eam vir-
 tutem, quæ in moderandis delectationibus,
 præsertim corporalibus gustus, & tactus subiecti,
 in quo est, distinetur. Huiusmodi autem dele-
 ctationum moderatio longissimè a Deo abest, vt
 constat.

Propositio 11.

Quenam ex virtutibus temperan- 301
 tiæ annexis propriè reperiuntur in
 Deo; & quanam non item; deter-
 minare.

Dico primò. Mansuetudo, & Clementia
 propriè reperiuntur in Deo. Cuius probatio
 prima est: quia sæpe in sacrâ Scripturâ Deo tri-
 buuntur. Daniel 3. Fac nobiscum iuxta mansue-
 tudinem tuam. 2. Reg. 22. Mansuetudo tua mul-
 tiplicauit me. Psal. 85. Quoniam tu Domine
 suavis, & mitis. Exod. 33. Clemens ero. &
 cap. 4. Misericors, & clemens. 2. Paralip. 30.
 Pius enim, & clemens est. Dominus Deus ves-
 ter. 2. Eldræ 9. Deus propiti-
 us, clemens, & misericors. & rursus. Clemens es tu. Ionæ 4.
 Tu Deus clemens. Iudic. 5. Iustitiæ Domini, &
 clementia. Frequensque Scripturæ loquutio non
 metaphoricè, sed propriè debet accipi, prout sæpe
 dictum est.

302 Ratione autem probatur assertio. Quia
 mansuetudo virtus est in omnibus temperans
 iram, siue appetitum vindictæ. A qua solim
 differt clementia, quòd propria Superiorum est,
 in eisque temperat pariter voluntatem vindica-
 tiam, seu punitiuam delictorum, rigoremque
 vindicationis, seu punitiois. Cum ergo in
 Deo propriè reperiatur ira sumpta pro volunta-
 te puniendi peccata iuxta ea, quæ dicebamus
 supra disput. 34. quæst. 7. num. 84. Tum etiam iu-
 stitia vindicatiua, prout nuper vidimus propo-
 sit. 6. Consequens est, vt, dum Deus pro suâ in-
 finita bonitate, eximiamque misericordiâ, vel pec-
 catores ad pœnitentiam expectando, vel eis par-
 cendo, vel eorum punitioem aut differendo, aut
 mitigando, iustam suam iram veluti reprimit, iu-
 stitiamve suam vindicatiuam quasi coercet, ne in
 actum prodeat; mansuetudinem, atque clemen-
 tiam

tiam proprie dictas exerceat. Huiusmodi igitur virtutes cum proprietate dari in Deo, dicendum est.

403

Dico secundò. Ex ceteris virtutibus Temperantiæ annexis nulla alia proprie reperitur in Deo. Quoniam omnes illæ ex proprijs conceptibus iuxta vsum communem vocabulorum, quibus significantur, aut claudunt in se, aut essentialiter connotant, siue supponunt aliqua, quæ vel profus repugnant Deo, vel remotissima ab ipso sunt. Nempe Abstinencia, & Sobrietas affectum, & vsum in esculentis, & poculentis moderantur. Castitas, Pudicitia, & Virginitas delectationes, resque venereas secundum

rationis normam vel comprimunt, vel componunt, vel penitus compescunt. Continentia, contra impetus passionum, præsertim carnalium, animum firmat. Modestia moribus, & gestibus corporis, cultuique, & apparatusi externo modum imponit. Humilitas est virtus, (secundum Bernard. lib. de Grad. humil.) qua quis verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit. Seudiositas sciendi appetitum moderatur, gubernatque iuxta rationis regulas. Eutrapelia denique in ludicris decorum seruat. Quarum virtutum omnium functiones, ac munia quam à Deo sint aliena, nemo non videt.

IZOV
V
D.N.

